

Κεφάλαιο 4°

Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας

Παράγραφος

- ▶ Αλλάζουμε παράγραφο, όταν θέλουμε να μιλήσουμε για κάτι διαφορετικό, δηλαδή όταν αλλάζει το νόημα του κειμένου.
- ▶ Όταν αλλάζουμε παράγραφο, αρχίζουμε να γράφουμε σε ξεχωριστή σειρά αφήνοντας ένα μικρό κενό στην αρχή της νέας παραγράφου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ο Άγιος Δημήτριος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη από οικογένεια ευγενών. Όταν μεγάλωσε έγινε αξιωματικός του ρωμαϊκού στρατού. Όταν γνώρισε τη χριστιανική θρησκεία βαφτίστηκε και τη δίδασκε και σε άλλους.

Η Ελλάδα τότε ήταν στα χέρια των Ρωμαίων. Αυτοκράτορας ήταν ο Μαξιμιανός που καταδίωκε τους χριστιανούς. Όταν έμαθε πως ο Δημήτριος ήταν χριστιανός διέταξε να τον κλείσουν φυλακή.

Εκείνο τον καιρό έκαναν αγώνες. Έβαλαν τότε έναν παλαιστή, τον Λυαίο να προκαλεί να κοροϊδεύει τους χριστιανούς. Ένας νεαρός μικρόσωμος χριστιανός, ο Νέστορας πάει στη φυλακή. Ζητά την ευλογία του Δημήτριου και ο Δημήτριος τον ευλογεί. Έπειτα ξαναγυρίζει στο στάδιο και λέει στον παλαιστή ότι θα παλέψει μαζί του και με τη βοήθεια του Χριστού θα τον νικήσει.

Έτσι κι έγινε. Όταν ο αυτοκράτορας έμαθε αυτό που έγινε, θύμωσε κι έδωσε διαταγή να σκοτώσουν το Νέστορα και το Δημήτριο. Απ' τον τάφο του Αγίου Δημητρίου αναβλύζει μύρο και γι' αυτό ονομάζεται Μυροβλύτης. Η μνήμη του γιορτάζεται στις 26 Οκτωβρίου.

- ▶ Σε πόσες παραγράφους είναι χωρισμένο το κείμενο;

» Μπορείς να δώσεις έναν τίτλο για κάθε παράγραφο:

Τι είναι η παράγραφος; (επανάληψη)

Σοφούλα, εσύ που τα ξέρεις όλα, ξέρεις τι είναι η παράγραφος;

Και βέβαια ξέρω. Είναι ένα κομμάτι κειμένου με μία ή δύο ή και περισσότερες προτάσεις.

Δηλαδή αυτή είναι παράγραφος;

Η γάτα χάθηκε απ' το σπίτι. Ο Μενέλαος τρέχει γρήγορα. Ο τζίτζικας τρελαίνεται για τοκαλοκαίρι. Θέλεις παγωτό;

Δεν κατάλαβες καλά. Οι προτάσεις σε μια παράγραφο πρέπει να μιλάνε για ένα πράγμα. Ακόμη, η πρώτη λέξη της παραγράφου γράφεται πιο μέσα και όταν τελειώσουμε την παράγραφο μας, συνεχίζουμε στην επόμενη γραμμή. Κοίταξε καλά το παράδειγμα.

Το σπίτι μου είναι αρκετά μεγάλο και ευρύχωρο. Έχει τέσσερα δωμάτια και μεγάλα μπαλκόνια. Το αγαπημένο μου μέρος, όμως, είναι το δωμάτιό μου.

Το δωμάτιό μου είναι πολύ ζεστό και φωτεινό. Εκτός από το γραφείο και το κρεβάτι, υπάρχουν .....

Η παράγραφος, λοιπόν, είναι ένα κομμάτι λόγου φτιαγμένο από προτάσεις που μιλούν για το ίδιο πράγμα. Όταν θέλουμε να γράψουμε μια παράγραφο, γράφουμε την πρώτη λέξη πιο μέσα. Όταν τελειώσει και θέλουμε να γράψουμε νέα παράγραφο, ξεκινάμε από την επόμενη σειρά.

Μπράβο σου! Είσαι άριστος μαθητής.

ασκήσεις

Στις παρακάτω παραγράφους υπάρχει μία πρόταση που δεν ταιριάζει με τις άλλες και πρέπει να σβηστεί. Μπορεί να τη βρεις και να τη σβήσεις.

Η μαμά πήγε στο μανάβικο και κοίταξε τους πάγκους με τα φρούτα. Τα μήλα ήταν κατακόκκινα. Τα πεπόνια ώριμα και μυρωδάτα. Τα λαχανικά ολόφρεσκα. Ο παππούς έβλεπε μανιωδώς τηλέοραση . Αποφάσισε ν' αγοράσει πατάτες, φασολάκια, ροδάκινα και ντομάτες.

Η παιδική χαρά ήταν γεμάτη παιδιά. Άλλα έκαναν τσουλήθρα και άλλα τραμπάλα. Μερικά είχαν ανέβει στις κούνιες. Το λεωφορείο ήταν γεμάτο επιβάτες. Ο Πάνος και ο Φώτης έπαιζαν μπάλα.

Στη Ζαχαρούπολη όλα ήταν φτιαγμένα από ζάχαρη. Οι τοίχοι των σπιτιών ήταν από τούρτα και τα παράθυρα από σοκολάτα. Οι πέτρες ήταν κουραμπιέδες και τα πετραδάκια κουφέτα. Το ποντίκι είδε τη γάτα και κρύφτηκε. Τα δέντρα ήταν φτιαγμένα από κέικ και από τα κλαδιά τους κρέμονταν καραμέλες, τσίχλες, γλειφιτζούρια και μπισκότα.

Δύο παιδιά έγραψαν παραγράφους για τη γάτα και το σκύλο. Όμως , ο Σωκράτης ο Μολυβάκης μπέρδεψε τις προτάσεις των δύο παραγράφων και έγραψε ένα μεγάλο κείμενο . Εσύ πρέπει ν' ανακαλύψεις τις προτάσεις που μιλάνε για το σκύλο και να τις βάλεις σε μία παράγραφο . μετά με τις προτάσεις για τη γάτα θα φτιάξεις τη δεύτερη παράγραφο.

Το σκυλάκι μου είναι τόσο συμπαθητικό! Η γατούλα μου είναι πολύ παιχνιδιάρη. Τρώει κοκαλάκια και κοιμάται στο σκυλόσπιτο. Της αρέσουν τα ποντικάκια και τα ψαράκια. Κοιμάται σ' ένα καλάθι στην αποθήκη. Όταν κάποιος πλησιάζει στο σπίτι μας, πετιέται όρθιος και γαβγίζει δυνατά. Όταν πεινάει, νιαουρίζει παραπονεμένα. Τον πηγαίνω βόλτα στην πλατεία. Σε λίγους μήνες θα γεννήσει σκυλάκια.

1^η παράγραφος (για το σκύλο)

Το σκυλάκι

Η γατούλα

ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ

Μπροστά από τα ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) μπαίνουν συνήθως κάποιες μικρές κλιτές λέξεις, που λέγονται άρθρα. Τα άρθρα διακρίνονται σε δύο είδη:

Τα οριστικά άρθρα και τα αόριστα άρθρα

Οριστικά Άρθρα

Οι λεξούλες ο, η, το, οι, τα που μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά για να δείξουν το γένος τους λέγονται οριστικά άρθρα. Τα οριστικά άρθρα δηλώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ή κάτι άλλο γνωστό. Π.χ.: Ο δρόμος είναι στενός. (ο συγκεκριμένος δρόμος)

Κλίση οριστικού άρθρου

Πτώσεις	Ενικός Αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	το(ν)	τη(ν)	το	τους	τις	τα
Κλητική	-	-	-	-	-	-

Προσοχή: η - οι

Βάζουμε "η" όταν μιλάμε για ένα αντικείμενο (πχ: η τσάντα).

Βάζουμε "οι" όταν μιλάμε για πολλά αντικείμενα (πχ: οι τσάντες, οι δρόμοι).

Φ.Μ.Ε. «ΔΙΑΜΕΣΟΣ»

Προσοχή: της - τις

Βάζουμε "της" όταν μιλάμε για ένα αντικείμενο (πχ: της τσάντας). Βάζουμε

"τις" όταν μιλάμε για πολλά αντικείμενα (πχ: τις τσάντες).

Προσοχή: Τα άρθρα το(ν) και τη(ν) διατηρούν το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει απόφωνηεν ή από κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

πχ: τον κήπο, την μπάλα - αλλά: το χρόνο, τη ζυγαριά

Συμπλήρωσε τα οριστικά άρθρα, τους αριθμούς και τις πτώσεις, που λείπουν από τους παρακάτω πίνακες και τις προτάσεις.

ΚΛΙΣΗ ΑΡΣΕΝΙΚΟΥ ΑΡΘΡΟΥ

ΕΝΙΚΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
	ποιητής		ποιητές
	ποιητή		ποιητών
	ποιητή		ποιητές
	ποιητή		ποιητές

ΚΛΙΣΗ ΘΗΛΥΚΟΥ ΑΡΘΡΟΥ

ΕΝΙΚΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
	μητέρα		μητέρες
	μητέρας		μητέρων
	μητέρα		μητέρες
	μητέρα		μητέρες

ΚΛΙΣΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΥ ΑΡΘΡΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
άλογο	άλογα
αλόγου	αλόγων
άλογο	άλογα
άλογο	άλογα

_____ μάγισσα Κλο Κλο παίρνει _____ σκούπα της και αρχίζει _____ βόλτες στον ουρανό.

_____ κλόουν Τσίκο πετάει στον αέρα _____ πολύχρωμα μπαλάκια.

_____ στολές _____ μασκαράδων _____ ρεθυμνιώτικου καρναβαλιού είναι φανταστικές.

Χτες το βράδυ συνάντησα _____ Ανδρέα έξω από _____ σινεμά.

_____ μάσκα _____ Άννας με _____ χάντρες και _____

χρυσόσκονη είναι πολύ λαμπερή.

Μου άρεσε πολύ _____ παραμύθι «_____ συναυλία _____ ζώων», που

δανεστηκα από _____ βιβλιοθήκη _____ σχολείου μας.

Ουσιαστικά: Γένη – Αριθμοί – Ονομαστική Πτώση

▣ Οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα, ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα λέγονται **ουσιαστικά**.

▣ **Τα γένη των ουσιαστικών**

Τα γένη των ουσιαστικών είναι τρία: το αρσενικό, το θηλυκό και το ουδέτερο. Το γένος μπορούμε να το ξεχωρίσουμε από το άρθρο. Τα ουσιαστικά που παίρνουν μπροστά τους το άρθρο ο λέγονται **αρσενικά**, αυτά που παίρνουν μπροστά το η λέγονται **θηλυκά** και αυτά που παίρνουν μπροστά το άρθρο **ο** λέγονται **ουδέτερα**.

π.χ. Ο ήλιος λάμπει. → αρσενικό
 Η σκάλα είναι ξύλινη. → θηλυκό
 Το νερό είναι κρύο. → ουδέτερο

▣ **Οι αριθμοί των ουσιαστικών**

Τα ουσιαστικά έχουν δύο αριθμούς: τον **ενικό** και τον **πληθυντικό**. Όταν μιλάμε για ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, χρησιμοποιούμε τον ενικό αριθμό, ενώ όταν μιλάμε για πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, χρησιμοποιούμε τον πληθυντικό αριθμό.

π.χ. Ο κύκλος είναι μικρός. → ενικός αριθμός
 Οι χώρες είναι γειτονικές. → πληθυντικός αριθμός

▣ **Η ονομαστική πτώση**

Οι διάφορες μορφές που παίρνει το ουσιαστικό όταν κλίνεται λέγονται πτώσεις. Οι πτώσεις των ουσιαστικών είναι τέσσερις: η ονομαστική, η γενική, η αιτιατική και η κλητική. Για να βρεις τα ουσιαστικά που είναι σε ονομαστική πτώση, απάντησε στην ερώτηση «ποιος; ποια; ποιοι; ποιες».

π.χ. Ποιος φωνάζει; → Ο πατέρας.
 Ποια μαγισρεύει; → Η μητέρα.
 Ποιες είναι οι κοπέλες; → Οι φίλες μου.

Παπαζαχαρίου Ε.

Ασκήσεις

➡ Συμπληρώνω την κατάληξη που λείπει.

Το πλοί ...	Η καρέκλ ...	Το ποδήλατ ...
Ο πιλότ ...	Ο γιατρ ...	Το πατίν ...
Η κατεύθυνσ ...	Το κοπάδ ...	Ο πλάταν ...
Η παρέ ...	Η πετσέτ ...	Η γόμ ...
Το τετράδι ...	Η κιμωλί ...	Το βράδ ...

➡ Υπογραμμίζω το υποκείμενο του ρήματος.

Η Μαρία είναι ενοχλητική.

Ο παππούς ασχολείται με τις κότες.

Η γιαγιά περνάει τον καιρό της με το πλέξιμο. Ο

μπαμπάς έχει ένα άσπρο αυτοκίνητο.

Το σχολείο μας

➡ Βάζω στην κατάλληλη στήλη τα ουσιαστικά:

Πλοίο, γιατρός, πιλότος, κλωστή, παρέα, κατεύθυνση, κούκλα, θρανίο, σχολείο, παγωτό, άνθρωπος, μαθητής

Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα

3. Γράφω το κατάλληλο άρθρο μπροστά από τα παρακάτω ουσιαστικά :

___ καμήλα   ___ τσουβάλι   ___ κοπέλα   ___ καναπές
___ κηπουρός   ___ πίθηκος   ___ μαξιλάρι   ___ βαλίτσα
___ πετσέτα   ___ αδερφάκι   ___ μωρό   ___ φίλος

4. Συμπληρώνω τα άρθρα η ή οι στα κενά των παρακάτω προτάσεων :

- ___ κούκλα που έχω είναι καινούρια .
- ___ πινακίδες της τροχαίας μας βοηθούν στην οδήγηση .
- ___ εικόνες που έχει ___ σελίδα είναι υπέροχες .
- ___ πόρτα και ___ κουρτίνες κουνήθηκαν από τον αέρα .

5. Διαβάζω το άρθρο που υπάρχει μπροστά από κάθε ουσιαστικό , σκέφτομαι το γένους του ουσιαστικού και μετά γράφω την κατάληξη με η , ι , ή οι .

Οι κυνηγ___	το φιλ_	η φίλ__
Το ρολό__	οι έμπορ	το ποτιστήρ
το αστέρ___	_____	_____
	η σιωπ	_____
	_____	

Αλφαβητική σειρά

Αλφαβητική σειρά είναι η σειρά που έχουν τα γράμματα στο ελληνικό αλφάβητο. Έτσι αν θέλουμε να βάλουμε κάποιες λέξεις σε αλφαβητική σειρά βλέπουμε αρχικά το πρώτο γράμμα. Αν αυτό είναι το ίδιο τότε τις κατατάσσουμε ανάλογα με το δεύτερο γράμμα. Αν και αυτό είναι ίδιο τότε προχωράμε στο τρίτο γράμμα των λέξεων κ.λ.π.

↪ Μπορείς να βάλεις τις παρακάτω λέξεις στη σωστή ομάδα και κατ' αλφαβητική σειρά;

[βάρος, καλοκαίρι, ποτήρι, φόβος, φασόλι, πιάτο, κότα, βροχή, βγαίνω, κράτος, πράγμα, φτάνω, φιλία, πάνω, κάτω, βιβλίο]

Ποιες λέξεις τονίζονται;

Κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές παίρνει τόνο. Π.χ.: δένω, παραμύθι Καμιά πολυσύλλαβη λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα. Π.χ.: ερώτηση

Προσοχή: Οι λέξεις που τονίζονται στην προπαραλήγουσα παίρνουν δύο τόνους όταν συνοδεύονται από τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας. Π.χ.: Πήγαινε στο δωμάτιό σου.

Ποιες λέξεις δεν τονίζονται;

Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται.

Π.χ.: και, τι, το, θα, για, φως

Εξαιρούνται:

- Οι ερωτηματικές λέξεις «πού» και «πώς», οι φράσεις «πού και πού» και «πώς και πώς» και ο διαζευκτικός σύνδεσμος «ή».
- Οι λέξεις που γράφονται ολόκληρες με κεφαλαία γράμματα.
Π.χ.: ΑΘΗΝΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ

Πού μπαίνει ο τόνος;

- Ο τόνος μπαίνει πάνω από φωνήεντα, ποτέ πάνω από σύμφωνα.
Π.χ.: κοπάδι, λαγός
- Όταν το πρώτο γράμμα μιας λέξης είναι κεφαλαίο, ο τόνος μπαίνει αριστερά και πάνω από το κεφαλαίο γράμμα.

Π.χ.: Ήρα, Άννα

- Στους διφθόγγους ο τόνος μπαίνει πάνω από το πρώτο φωνήεν.
Π.χ.: νεράιδα, κορόιδο, κελάηδησε
- Στους καταχρηστικούς διφθόγγους ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν. Π.χ.: δουλειά, πιάνω, μοιάζω
- Στους συνδυασμούς αυ και ευ ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν.
Π.χ.: αύριο, εύκολα
- Στα δίψηφα φωνήεντα ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν. Π.χ.: είμαι, λουλούδι, παίρνω, οίνος

Άσκηση

Να βάλεις τόνους στο παρακάτω κείμενο:

Ο Αντωνης είναι καλεσμενος στη γιορτη της Ελλης , οπως και ολοι οι μαθητες της ταξης. Απο το πρωι εχει βγει στα μαγαζια για να της αγορασει δωρο , αλλα ακομη δεν εχει βρει τιποτα καλο. Τελικα θα της παρει ένα βιβλιο. Στη γιορτη θα παει μαζι με το φιλο του τον Παυλο. Θα περασει να τον παρει απο το σπιτι του κατά τις οχτω. Δε θα μεινουν μεχρι αργα. Αλλωστε αυριο όλα τα παιδια εχουν μαθημα και πρεπει να ξυπνησουν νωρις για το σχολειο.